

Jesaja - יְשַׁעְיָהוּ
= «Frelse+JHWH»
Kapittel 40-55(+56-66)
«Trøsteboken»

Bibelundervisning våren 2024

Israels historie

Etter delingen av nordriket **Israel** (10 stammer)
og sørriket **Juda**
– med **Jerusalem** som hovedstad
i år **926**

1. Kongebok 12 - 2. Kongebok 25
2. Krønikebok 10-36

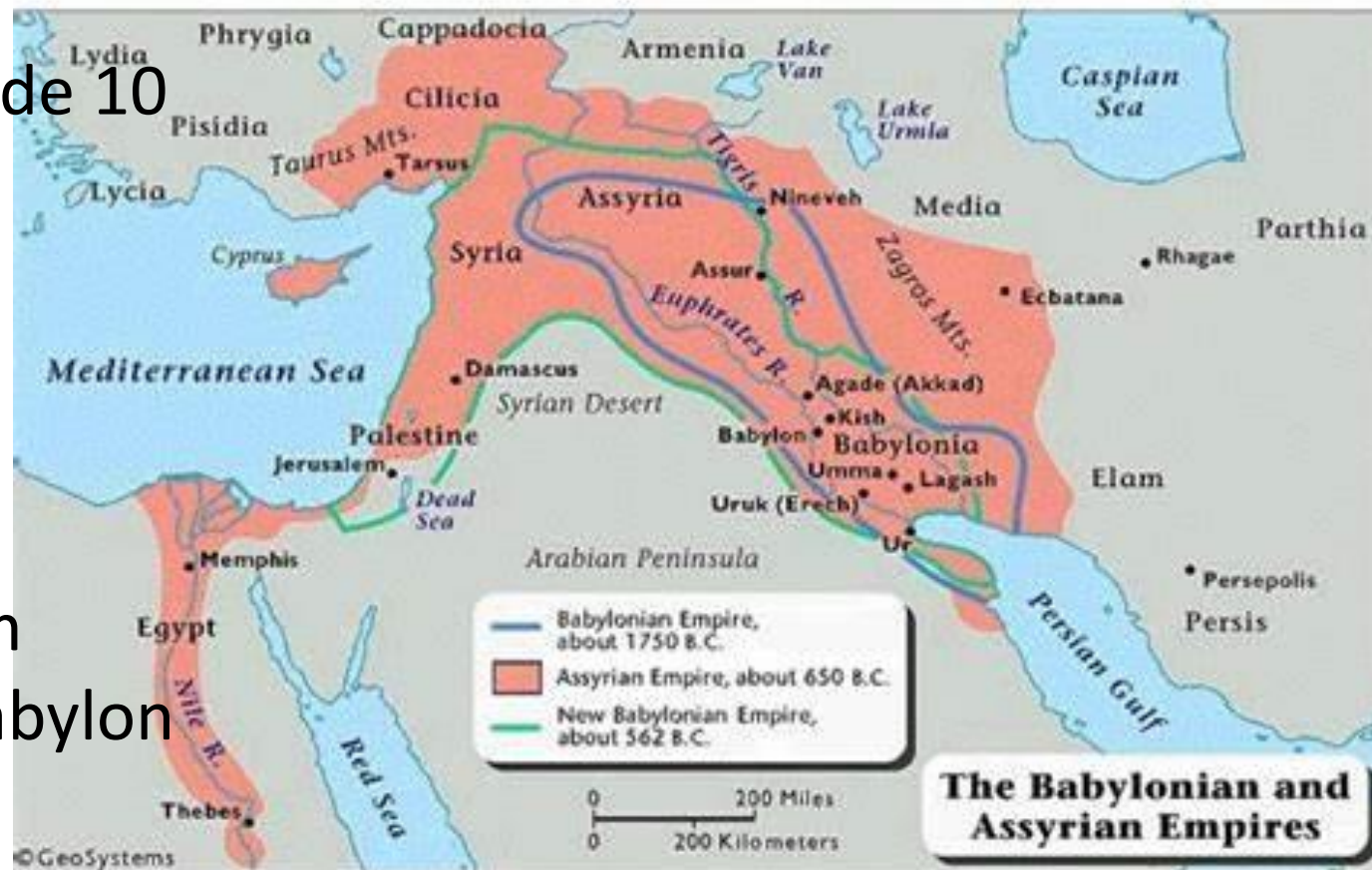
5-3 Notes: Assyria & Babylonia

Det assyriske riket

- 721: Inntar Israel og sprer de 10 stammene
- profeter: Elia og Elisja

Det babylonske riket

- 587: inntar Juda/Jerusalem og fører **jødene** i eksil til Babylon

Hva sier NT om profeten Jesaja?

– Alle NT's henvisninger forteller at Jesus og apostlene lærer at det er én Jesaja

at boken inneholder profetier av én profet

- Matteus 15,7: **Jesaja profeterte** rett om dere da han sa:
... **Jesaja 29,13**

- Romerbrevet 9,27: **Og Jesaja roper ut** over Israel: Om Israels barn var så tallrike som havets sand, skal bare en rest bli frelst.

Jesaja 10,22f

Romerbrevet 15,12: Og **Jesaja sier**: Isais rotskudd skal komme, han som reiser seg for å herske over folkene, til ham skal folkeslagene sette sitt håp. **Jesaja 11,10**

Jesaja-bokens hoveddeler

Kapittel 1-39 Tiden før Juda-rikets fall: Dom og frelse

Profeten Jesaja 736 (kong Ussia) -700-696 (Kong Hiskia – og Manasse?)
736: Kallet til profet: kap. 6

Merk den skarpe overgangen fra kap. 39 til kap. 40

Kapittel 40-55 «Trøsteboken» - Exodus 2

Jødene er i Babel

587 – 538

«Herrens tjener»

– Perserkongen Kyros

- «Messias»

Kapittel 56-66 Etter tilbakevendingen til Juda og Jerusalem

61: Jesu tjeneste (Lukas 4)

Eskjatologi – En ny himmel og en ny jord /

Det nye Jerusalem

Jesaja-bokens «innledninger»

Kap 1-39

1,1ff: Syn som Jesaja, sønn av Amos, så om Juda og Jerusalem i de dager da Ussia, Jotam, Akas og Hiskia var konger

Kap 40-55

«Trøst, ja trøst mitt folk.
Tal til Jerusalems hjerte ... at hennes strid er fullført
Fire sanger om «Herrens tjener»

Kap 56-66

«Min frelse er nær ...
Reis deg, bli lys!
Herrens herlighet går opp over deg!

Kapittel 40-55:
«Trøsteboken»
Exodus 2

Tid: Mot slutten av eksilet (587-)

Sted: Jødene er i Babylon

Jfr. Salme 137

Profet:

a. Jesaja

b. ?«Deutero-Jesaja»?
(omkring 540-)

Avslutning av kap. 39: Jødene skal føres bort til Babel ...

- bort fra sitt land = dom, Guds straff, katastrofe ...

Innledning til kap. 40ff: Jødene skal vende hjem fra Babel

– Exodus 2 – Guds trofasthet, frelse og velsignelse

Erstatningsteologi

Kirkens erstatningsteologi

- Det er ikke galt at Kirken leser Bibelens løftesord til seg selv, for alle Guds løfter har sitt JA og AMEN i Jesus Kristus
- Men det er galt om Kirken glemmer at løftene er gitt til og fortsatt gjelder Israel – og at bare domsordene leses om Israel og jødene

Personlig erstatningsteologi

- Det er ikke galt å lese Bibelens løftesord til seg selv, for alle Guds løfter har sitt JA og AMEN i Jesus Kristus
- Men det er galt om kristne glemmer at løftene er gitt til og fortsatt gjelder Israel ...
- Eksempler fra Jesaja 40ff: (forts)

Forts: Erstatningsteologi - alltid tales det til Israel

- **40,29-31**
- **41,10.13**
- 42,9
- 42,10
- **43,1-5a**
- 43,16ff
- **43,22-25**
- **44,1f.3**
- 44,8
- 44,21ff

- **45,3**
- 46,4
- 48,17f
- 49,5f
- **49,14-16**
- 51,7ff

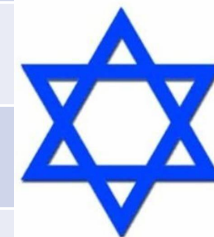
- 52,7-9**
- 54,4ff**
- 54,7f.10**
- 55,1-4**
- 55,6-13**

Bønn: Kan det bli slik at når vi leser disse tekstene, ber vi for Israel og minner Ham om Hans løfter til Sitt folk!?

Mitt folk /folket («Am»)	40,1; 49,8; 49,13; 51,4; 51,16; 51,22; 52,4; 52,9; 54,3; 55,1ff;
Jerusalem («min by»)	40,2; 40,9; 41,27; 44,26; 45,13; 51,17; 52,1f; 52,9
Sion	40,9; 41,27; 46,13; 51,3; 51,11; 51,16; 52,1; 52,7f;
Juda	40,9; 44,26; 48,1;
Jakob	40,27; 41,14; 42,24; 43,1; 43,22; 43,28; 44,1f; 44,21; 44,23; 45,3; 48,1; 48,12; 49,5; 49,5f;
Israel	40,27; 41,8; 43,1; 43,22; 43,28; 44,1; 44,5f; 44,21; 44,23; 45,3; 45,17; 45,25; 46,13; 48,1; 48,12; 49,2; 49,5f; 49,7; 52,12;
Abraham	41,8; 51,2;
Israels hellige	41,16; 41,20; 43,3; 43,14; 45,11; 47,4; 48,17; 54,5; 55,5
Israels Gud	41,17; 45,3; 48,1
Jakobs konge	41,21;
Israel, Herrens tjener	42,19f; 44,1; 44,21;
Landet («Æræz Jisrael» – «ha-Aræz»)	49,19

Kapittel 40-55!

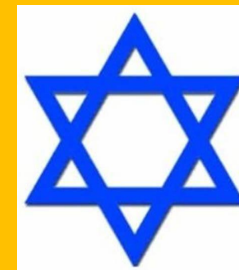

42,1-9 Første sang om Herrens tjener

- «**Min tjener**» - hvem er han?
- «**min Ånd**»
- føre **RETTE**n ut til **folkeslagene** (*gojim*)
- Han skriker ikke ...
- ... bryter ikke et knekket siv ... slukker ikke en rykende veke ...
- ... på **jorden** ... **fjerne kyster** venter på hans lov (*Torah*)

- ... til en pakt (*berit*) for **folkene**, et lys for **folkeslagene** (*gojim*)
- ... føre fanger ut ...

- **Noe nytt**

Kap. 49 – Andre sang om Herrens tjener

To «Herrens tjener» – **folket Israel** og **personen Messias**

- Hør på meg, dere **kyster** – folk fra det fjerne
- Du er min tjener, **Israel**, på deg vil jeg vise min herlighet
- ... **føre Jakob tilbake til ham** ...
- **Det er for lite at ... gjenreise Jakobs stammer** ...
- ... **lys for folkeslagene (gojim),**
så min frelse kan nå til jordens ende

**Til et lys for folkeslagene (gojim)
så min frelse (teshua > Jeshua)
kan nå til jordens ende**

Matteus 28,18-20

Hvor er vi i dag?

- Israel/jødiske folk
- Midt-Østen
- Asia
- Kina
- India
- Sentral-Asia
- Afrika
- Europa

- Nord-Amerika
- Sør-Amerika

- Innvandrere og flyktninger i Norge?

- Muslimsk, hindu-, buddhist-bakgrunn?

49,7ff: Hjem fra fangenskapet i Babel - NB! Hvem er adressaten? –
Hvem er subjektet/den handlende: Israels «**Utløser**»

49,14ff: Herren glemmer ikke Sion – «Kan en kvinne glemme sitt diende barn?

50,1ff: Hvorfor ble folket «solgt» / skilsmissebrev

50,4ff: Sang 3 om Herrens tjener – «Herren Gud har gitt meg disiplers tunge ...»

Kap. 51: Guds frelse skal vare evig

51,9ff: Gud skal igjen trøste Sion

51,17ff: Våkner opp og reis deg, Jerusalem!

Kap. 52: Herren vender tilbake til Sion

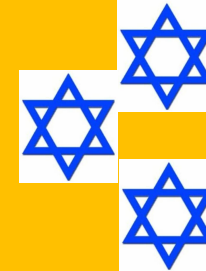
52,13-53,12: Sang 4: Herrens lidende tjener

Kap. 54: Herren tar Israel til nåde igjen

54,7ff: Herrens fredspakt

Kap. 55: Herrens nådige innbydelse

55,6ff: Søk Herren mens han er å finne

50,4-11: Tredje sang om Herrens tjener – tillitsfull i trengsler

Hva er forskjellen på 3. og 4. tjenersang – 50,4-11 og 52,23-53,12 -?

50,4-11: Disippel, en disippels lidelse (kors)/forfølgelse

53,12-53,11: Herrens tjener lider for vår skyld – korset er frelsens sted.

Skylden som vi hadde, lot HERREN ramme ham.

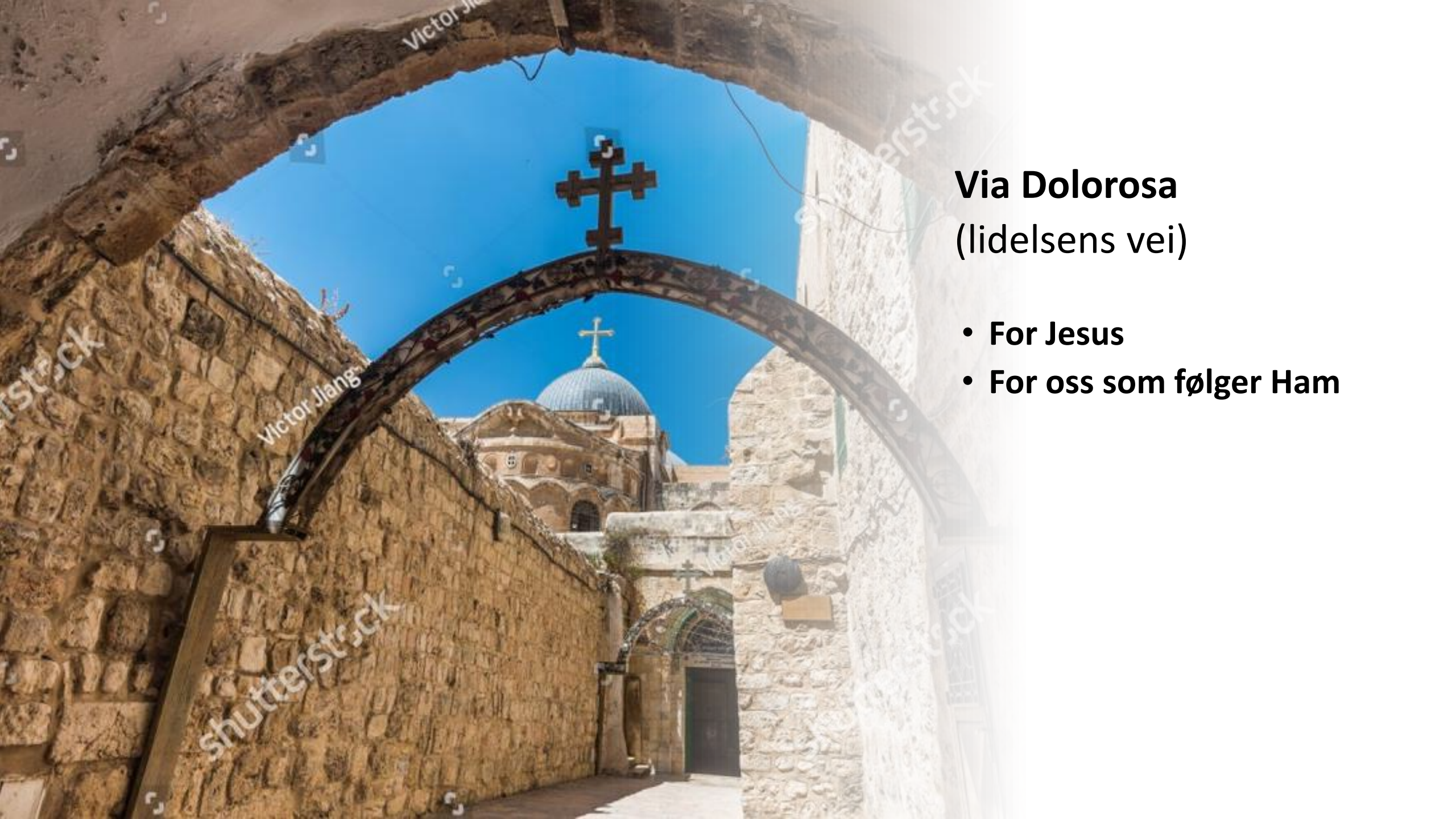
«Etter sin nød skal han se lys!» – oppstandelsen!

HERRENS rettferdige tjener gjør oss rettferdige

A silhouette of a person carrying a large wooden cross on their back, set against a dramatic sunset sky with orange and yellow hues. The person is walking towards the right, and the cross is positioned diagonally across their back. The background shows a horizon line with some distant land or mountains.

Jesaja 50,4-11 – Den tredje tjenersangen

- Om å være disippel og bære sitt kors

Via Dolorosa (lidelsens vei)

- **For Jesus**
- **For oss som følger Ham**

Jesus bar sitt kors fra fra evigheten til unnfangelse til døden på korset

- Guds Sønn visste Fars plan for å frelse verden (1. Mosebok 3)
- Tydeliggjort gjennom profetier i Det gamle testamentet
 - Profetiske ord, institusjoner (alter, offer), personer (Isak, Josef, Moses)
- Lukas 1: Budskapet til Maria (v. 30ff); Sakarjas lovsang (v. 69.77)
- Lukas 2: Simeons lovsang (2,30: «Din frelse»), v. 35
- Matteus 1,21: Budskapet til Josef: Navnet JESHUA – for Han skal frelse ...

- Jesu liv: «Menneskesønnen – har ikke det han kalle helle sitt hode til ...

- Påsken i Jerusalem – skjærtorsdag – langfredag
 - Den fjerde sangen om Herrens lidende tjener (52,13-53,12)

En sang om å være disippel og ta opp sitt kors

- HERREN GUD har gitt meg disiplers **tunge** ...
 - Så jeg kan styrke den trette **med mitt ord**
- Så jeg kan **høre** på disiplers vis
 - HERREN har åpnet mitt øre
- Forfølgelse:
 - Ryggen overga jeg til dem som slo,
 - kinnet til dem som rev av meg skjegget (pga. anklager om blasfemi)
 - Vanære og spytt
- HERREN GUD hjelper meg ... frikjenner meg

En disippel kalles til å ta opp sitt kors og følge Jesus

- Matteus 10,32-39, par.: Lukas 12,8; 14,26-27; 17,33
 - Hver den som kjennes ved meg for menneskene ...
 - Den som elsker ... mer enn meg ...
 - Den som ikke tar sitt kors opp ...
 - Den som mister sitt liv for min skyld , skal finne det
- Den som ikke bærer sitt kors og følger etter meg, kan ikke være min disippel
- Den som mister (sitt liv), skal vinne det

Det vil alltid følge et kors med å ha en disippels øre og tunge

- «Fra Abel til Sakarja ...
 - Noah, Lot, Josef, Elia, Jesaja, Jeremia ... Daniel
 - **DØPEREN JOHANNES!**
- Disiplene - **Joh. 12,24-26**
 - «Har de forfulgt profetene ... Salige er dere ...
- Oldkirken

- Reformasjonstiden
 - John Bunyan: «En pilegrims vandring
- **Misjonstiden**
- **Vekkeshistorien**
 - Hva med vekkelsene i vår tid?
 - Når vi ber om vekkelse i dag ... **Hvilke kors?**

Kapittel 51

GUDs frelse skal vare evig

- **«Hør ..., dere = Israel ... (NB! Hvem er adressaten?)**
- **Som søker HERREN (JHWH)**
- **Abraham**

- **HERREN trøster Sion (adressaten!)**
 - **Til et lys for folkeslagene (gojim)**
 - **... min frelse (teshua < Jasja > Jeshua = Jesus) bryter fram**
 - **Fjerne kyster håper på meg (jfr. 1. og 2. tjenersang) – Misjon!**
 - **Min frelse (teshua) skal vare evig (3 ganger)**

51,9-16

GUD SKAL IGJEN TRØSTE SION

- **Våkner opp ...!** (NB! Hvem er adressaten?)
- **De som HERREN har fridd ut**
- **... skal vende tilbake til Sion**
- **... sagt til Sion: «Du er mitt folk.»**

51,17-23

- **Våkner opp, våkner opp, og reise deg, Jerusalem!** (NB! Hvem er adressaten?)
- **... du som måtte drikke vredens beger fra HERRENS hånd**
- **... din Gud som fører saken for sitt folk**

52,1-12

HERREN (!) VENDER TILBAKE TIL SION

- **Våkn opp, våkn opp og kler deg i kraft** (jfr. 51,9 og 17!)
- Sion, Jerusalem (NB! Hvem er adressaten?)
- Rist støvet av deg, reis deg opp, Jerusalem!

- «Hvor vakre de er der de løper over fjellene ... **forkynner frelse til Sion**
- **HERREN vender tilbake til Sion**
- **For HERREN trøster sitt folk ...**

- Vers 11f: «Dra bort, dra bort! ... Gjør dere rene
- ... dra ut i hast (jfr. Exodus I fra Egypt – 2. Mosebok)

**Herrens lidende tjener
52,13-53,12**

**1. Mosebok 3,15 -
Protevangeliet**

**2. Mosebok (Exodus)12
Påskelammet / blodet**

**3. Mosebok 16
Jom Kippur / Soningsdagen /offerdyret**

4. Mosebok 21 – Kobberslangen

**Jesaja 52,13-53,12
Herrens lidende tjener
Stedfotrederen**

**Joh. 3,16 /
Påskan**

52,13 – 53,12: Fjerde sang: Herrens lidende tjener

- **Struktur = påsken (skjærtorsdag – påskedag)**
- **/ Filipperbrevet 2,6-11 – urkirkens hymne**

- **«løftes opp» = ?**
- **... «så ødelagt var han» = ?**

- **Hvem trodde ...**
- **Han var foraktet ...**

- **Han skal se lys og mettes**
- **Han skal gjøre de mange rettferdige**

Forsoningslærer:

- Den subjektive forsoningslæren - Guds kjærlighet til oss gjennom Jesu soningsdød får oss til å vende om til Ham
- Den klassiske forsoningslæren – Jesu død på korset er seier over alle makter og myndigheter (Kolosserbrevet 2,20ff; 15)
- Den objektive forsoningslæren (Romerbrevet 3ff m. fl.) – rettferdiggjørelsen

Lignende ord i GT om Messias

53,3 – Salme 22,7; Jes 49,7

v. 6 – Salme 119,176; Esek 34,5

,

Sangen om Herrens lidende tjener referert til i Det nye testamentet

- Apostlenes gjerninger 8,32ff
- V. 3 – Mark 9,12; Joh 7,47
- V. 4 – Matt 8,17; Joh 1,29; 1. Peter 2,24
- V. 5 – Rom 4,25; 2 Kor 5,21; Gal 3,13; Ef 2,14ff
- V. 6 – 1 Peter 2,25
- V. 7 – Matt 26,63; 27,14; Mark 14,61; Apg 8,32; 1. Peter 2,23
- V. 8 – 1. Kor 15,3ff; Hebr 2,13ff
- V. 9 – Matt 27,38;.57.60; Joh 8,46; 2. Kor 5,21; 1. Peter 2,22; 1. Joh 3,5
- V.10 – Joh 12,24; Rom 6,9f
- V. 11 – Rom 3,26; 4,25; 5,19; 1. Peter 3,18
- V. 12 – Markus 15,28; Luk 22,37; 23,34; Joh 1,29; Hebr 9,28

- «Sannelig, våre sykdommer tok han ...
- Men han ble såret **av** (!)/for våre lovbrudd,
- Knust **av** (!)/for våre synder

- Straffen lå på Ham, vi fikk fred

- Ved Hans sår har vi fått legedom

- Hva frelsen (gresk «sotería») innebærer:
 - Matteus 8-9: 8,21+22 – 3 ganger det greske ordet «sozein» for «frelse» og «frisk»

HERRENS lidende tjener og SONOFFERLAMMET

- **2. Mosebok 12: Blodet av Lammet**
- **3. Mosebok 16: Sonofferet på Jom Kippur**
- **Hebreerbrevet**

54,1-6 HERREN tar Israel til nåde igjen

«Juble du barnløse, ...

Lag større plass ...

For han som laget deg, er din ektemann

Han som løser deg ut, er Israels Hellige

v. 7-17 HERRENS fredspakt

Et lite øyeblikk forlot jeg deg,

men i min store barmhjertighet tar jeg deg tilbake

**... med evig godhet vil jeg forbarme meg over deg,
sier HERREN, som løser deg ut.**

56,1-4 HERRENS nådige innbydelse

v. 6-13 Søk HERREN mens han er å finne

Kapittel 56-66

Tid: Etter hjemkomsten til
Juda/Jerusalem 527

Sted: Judea, Jerusalem

